

of Financial Intermediation 13: 458–95.

Рецензент: Кузнєцова Л.В. д.е.н., професор, зав. кафедри банківської справи Одеського національного економічного університету

3.10.2016

УДК 334.012.64(477)

Ланіна Ірина, Емануїлова Ганна

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТА СУЧАСНИЙ СТАН МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

У статті досліджується історичні аспекти розвитку малого підприємництва з років структурної перебудови економіки України до нашого часу. Розглянуто малий бізнес як окремий сектор ринкової економіки. Розкрито послідовність основних етапів становлення національного приватного підприємництва. Увагу приділено розгляду нормативно-правових актів, які впливали на формування і функціонування малого підприємництва та які визначають його сучасний стан. Проаналізовано тенденції розвитку суб'єктів малого підприємництва на основі аналізу статистичних даних за показниками кількості таких підприємств, кількості зайнятих та обсягів реалізованої продукції. Установлено зв'язок динаміки основних показників діяльності з етапами становлення малого бізнесу та обґрунтовано економічні, соціальні і правові фактори впливу на даний сектор економіки. Запропоновано шляхи подальшого розвитку суб'єктів малого підприємництва в Україні.

Ключові слова: ринок, підприємство, мале підприємництво, етапи формування, економічний розвиток, державне регулювання.

Лапина Ирина, Эмануилова Анна

ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ И СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ МАЛОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В УКРАИНЕ

В статье исследуются исторические аспекты развития малого предпринимательства со времен структурной перестройки экономики Украины. Рассмотрено малый бизнес как отдельный сектор рыночной экономики. Раскрыта последовательность основных этапов становления национального частного предпринимательства. Внимание уделено рассмотрению нормативно-правовых актов, которые влияли на формирование и функционирование малого предпринимательства, а также определяющие его современное состояние. Проанализированы тенденции развития субъектов малого предпринимательства на основе анализа статистических данных показателей количества таких предприятий, численности занятых и объемов реализованной продукции. Установлена связь между динамикой основных показателей деятельности и этапов становления малого бизнеса, также обоснованно экономические, социальные и правовые факторы влияния на данный сектор экономики. Предложены пути дальнейшего развития субъектов малого предпринимательства в Украине.

Ключевые слова: рынок, предприятие, малое предпринимательство, этапы формирования, экономическое развитие, государственное регулирование.

Lapina Iryna, Emanuilova Hanna

PECULIARITIES OF SMALL ENTREPRENEURSHIP DEVELOPMENT AND ITS PRESENT STATE IN UKRAINE

The article examines historical aspects of small business growth from times of structural restructuring till nowadays. Small business was considered as separate segment of market economy. Sequence of national private business main formation stages was discovered. Paid attention to consideration of legal acts, which influenced on small business formation, functioning, and determined its present state. Growth trends of small

business subjects were analyzed according to statistical data analysis by indicators of those enterprises amount, quantity of employees and amount of realized goods. Connection between main activity indicators dynamics and stages of small business formation was determined, and economic, social, legal factors of influence on present segment of economy were proved. Further development ways of small business subjects in Ukraine were proposed.

Keywords: market, enterprise, small business, stages of formation, economic growth, government regulation.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день в Україні розвиток ринкових відносин та проведення реформ відбувається повільно, суперечливо та неефективно. Однією з причин економічного відставання нашої держави від розвинених країн світу є недооцінка ролі малого бізнесу в стабілізації та розвитку економіки, тому що саме завдяки малому та середньому бізнесу можлива структурна перебудова економіки в найкоротший термін, що, в свою чергу, сприятиме насиченню ринка товарами та послугами, які необхідні в даний період, збільшенню зайнятості, поповненню місцевого та державного бюджетів, демонополізації, розвитку конкуренції, впровадженню досягнень науково-технічного прогресу і формуванню середнього класу. Тому розвиток малого бізнесу, як лінія ринкової трансформації економіки, є дуже актуальним для України на нинішньому етапі ринкових перетворень.

Проте, для вдалого розвитку цього інституту суспільних відносин необхідно враховувати досвід минулих років, тобто історичні реалії його становлення та функціонування в Україні, щоб оцінити вплив заходів і реформ на сферу малого бізнесу та, враховуючи всі переваги та недоліки, сформувані основні напрямки підвищення ефективності функціонування малого підприємництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових праць та публікацій останніх років свідчить про актуальність проблеми становлення та розвитку малого бізнесу в Україні. Дослідженням цього питання присвятили свої праці багато вчених, серед них: З.С. Варналій, В.М. Гаєць, К.О. Ващенко, В.В. Турчак та інші. Проте досі існують невирішені проблеми, які потребують подальшого їх вивчення і розробки нових шляхів вирішення.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми.

Не дивлячись на те, що вивченням даного питання займається велике коло науковців, малий бізнес постійно зіштовхується з багатьма факторами зовнішнього впливу, такі як економічна та політична ситуація, законодавчі реформи, інвестиційний та бізнес-клімат країни, соціальний – економічні явища, що потребує формування раціональної та ефективної системи функціонування малого бізнесу на ринку України. Незупинна зміна умов господарювання вимагає постійного і детального розгляду проблем пов'язаних з національним приватним підприємництвом та знаходження шляхів їх вирішення, для того, щоб привести цей сектор до необхідних умов ведення своєї господарської діяльності.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження історичних аспектів розвитку, аналіз динаміки та сучасного стану малого підприємництва в Україні, виявлення позитивних і негативних тенденцій та змін, пошук пріоритетних шляхів і напрямків розвитку підприємницьких структур.

Виклад основного матеріалу дослідження. Мале підприємництво – найбільш масова, динамічна та гнучка форма бізнесу зі своїми закономірностями розвитку та специфічними рисами, що надає ринковому господарству гнучкості, мобілізує фінансові й виробничі ресурси, прискорює темпи науково-технічного прогресу, вирішує проблему зайнятості населення, а також формує економічно самостійний і стабільний середній клас [7, с. 309].

Саме цей сектор економіки історично відігравав структуроутворюючу в історії формування економіки конкуренто – ринкового типу, був первинною вихідною формою ринкового господарювання у вигляді дрібного підприємництва [3, с. 188-189]. Тому необхідно детально розглянути процес становлення та розвитку малого підприємництва для визначення ефективності їх функціонування у наш час.

Розвиток національного приватного підприємництва, який розпочався ще до проголошення незалежності України, і впродовж 25 років незалежності країни можна охарактеризувати як непослідовний та часто проблемний, але основним незаперечним наслідком є факт наявності значного прошарку малого бізнесу в економіці країни. Цей процес розвитку можна умовно розділити на декілька етапів.

Підготовчий етап став поштовхом до формування попередніх правових, організаційних та економічних засад. На даному етапі було прийнято у 1987 році Закон СРСР "Об индивидуальной трудовой деятельности граждан в СССР" та у 1988 році Закон «Про кооперацію», що сприяло частковій легалізації індивідуального бізнесу (підприємництва), а також відкрило доступ бізнесменам та підприємцям-початківцям, до створення власних справ. Крім того, у щойно створені кооперативи, які характеризуються як квазіформа малого підприємництва, відбувся масовий приплив громадян, що і поклато початок розвитку малого бізнесу [2].

В історії формування малого підприємництва цей період ще називають «золотим віком», тому що у цей час відбувалося значне і швидке нагромадження капіталів, почало розвиватися виробництво товарів широко вжитку, яке було раніше дефіцитним, роздрібна торгівля, навчання населення основам бізнесу, наявність величезних пільг, підтримка держави тощо. Проте прихованою стороною цього «золотого віку» є те, що мале підприємництво почало відігравати роль каналу перекачування ресурсів з державних підприємств до тіньового бізнесу шляхом дроблення державного сектору.

Перший етап починається після проголошення незалежності України, відбулася трансформація пов'язана зі змінами критеріїв для сфери діяльності суб'єктів господарювання, в тому числі малого бізнесу. Закони України «Про підприємництво» від 7 лютого 1991 № 698-ХІІ та "Про підприємства в Україні" від 27 березня 1991 року стали рушійною силою до формування державної підтримки та офіційного розвитку підприємництва [2].

Наступний крок, це схвалення Кабінетом Міністрів України першої «Програми державної підтримки підприємництва в Україні» від 17 березня 1993 року, яка є складовою комплексу заходів щодо сприяння розвитку ринкових відносин, виходу України з економічної кризи і входження країни у світові господарські зв'язки, де реалізовувалася державна політика та сприяння розвитку малого бізнесу, та підприємництва взагалі [5, с.107].

Проте, поки що не розроблено чіткої політики розвитку малого підприємництва в Україні, не сформульовано на законодавчому рівні конкретних соціально-економічних завдань, не обґрунтовано стратегії, тактики, принципів та пріоритетів розвитку малого підприємництва.

Поки що не визначено також і системи та механізмів реалізації основних напрямів державної підтримки малого підприємництва. Остаточного не усвідомлено самої необхідності державної підтримки малого підприємництва. Однак, вони відіграли позитивну роль у торговельній та посередницькій діяльності по створенню нових господарських зв'язків, ставши каталізатором перших кроків руху до нової системи внутрішньо кооперативних зв'язків в українській економіці.

Тому стало важливим те, що для продовження реформування підприємницької сфери в нашій країні, розвиток малого підприємництва повинен стати загальнодержавною доктриною соціально-економічних перетворень, які здійснюються із відповідними виконавчими органами, законодавчою базою та ресурсним забезпеченням, тобто чітким механізмом реалізації. Саме це і є підставою визначення другого етапу щодо розвитку малого підприємництва в Україні, який характеризується комплексним підходом до розгляду правових, соціальних та економічних проблем малого бізнесу. Найголовніше, що дало початок офіційному розвитку, функціонуванню та розквіту малому підприємству у цей період стало конституційне закріплення свободи підприємницької діяльності: Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР стаття 42 «Кожен має право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом». На законодавчому рівні сформовані стратегії розвитку та визначені соціально-економічні завдання для подальшого становлення та функціонування малого бізнесу в Україні.

На третьому етапі відбувається запровадження єдиної державної регуляторної політики, що не допускає звуження змісту та обсягу прав громадян на підприємницьку діяльність, запроваджується ефективно державне регулювання у сфері підприємництва [3, с. 189]. Державна підтримка здійснювалася за такими напрямами: формування інфраструктури підтримки і розвитку малого підприємництва; встановлення системи пільг; запровадження спрощеної системи оподаткування, бухгалтерського обліку та звітності; фінансово-кредитна підтримка. Логічним кроком у реформуванні сфери підприємництва є те, що у 2001 року було намічено розроблення проектів законів України про внесення змін до Законів України «Про підприємства в Україні» та «Про підприємство», в яких

передбачалося визначити терміни «велике», «середнє», «мале підприємництво», «мікропідприємництво» та «суб'єкт малого підприємництва», але тільки через три роки у новому Господарському кодексі, що набрав чинності з 1 січня 2004 року, до малих підприємств віднесено фірми, що мають менш ніж 50 найманих працівників [3, с. 189]. Також великий вплив на розвиток малого підприємництва мала економічна криза 2008-2009рр. в Україні продемонструвала низку недоліків малого підприємництва в Україні:

- організаційна слабкість малого бізнесу, подрібненість його сегментів до рівня фізичних осіб-підприємців, які є фінансово нестійкі;

- значний рівень тінізації, що спричиняє неможливість повноцінного захисту інтересів через правові процедури та спонукає до фіскальних заходів;

- зосередженість малого бізнесу у посередницькому секторі економіки, фактична відсутність в промисловості звужує можливості інноваційного розвитку цих підприємств;

- орієнтування підприємців на здобуття позаекономічних важелів набуття конкурентоспроможності: недобросовісна конкуренція, легальні преференції та пільги;

- низька якість менеджменту, зокрема щодо інновацій, низький рівень правової та економічної культури.

Зараз наша країна знаходиться на четвертому етапі розвитку малого бізнесу і протягом останніх років найбільш суттєвим кроком щодо законодавчого регламентування умов розвитку малого бізнесу було прийняття Закону України «Про Програму економічних реформ на 2010 – 2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» [8, с. 561-562].

Прийнято «Податковий кодекс України» від 02.12.2010 № 2755-VI, який включає всю інформацію про вимоги держави щодо оподаткування підприємницької [6]. Останнім поступом у сфері регламентації розвитку малого бізнесу стала розроблена Адміністрацією Президента України стратегія розвитку країни «Україна 2020. Стратегія розвитку» [5, с. 109-110].

Для наглядного розуміння та співставлення того, який вплив мали прийняття тих чи інших нормативно-правових актів, розробка програм державної підтримки малого бізнесу, економічні, соціальні та

правові реформи у сфері підприємництва на становлення малого бізнесу, було опрацьовано та виведено статистичні дані, у вигляді зведеної таблиці, де у динаміці приведені основні показники їх діяльності (табл.1).

Таблиця 1

Основні показники діяльності малих підприємств України в
1991–2009 рр.[9]

Рік	Кількість суб'єктів господарювання, одиниць	Кількість суб'єктів господарювання на 10 тис. осіб наявного населення, одиниць	Кількість найманих працівників, тис. осіб	Обсяг реалізованої продукції, (товарів, послуг), млн.грн.
1991	47084	9	1192,4	-
1995	96019	19	1224,9	-
1998	173404	35	1559,9	-
2000	217930	44	1709,8	43810,1
2001	233600	48	1807,6	47165,7
2002	253791	53	1918,5	49394,2
2003	272741	57	2034,2	65202,1
2004	283398	60	1928	74363,5
2005	295100	63	1834,2	82936,7
2006	307400	72	2158,5	357252,6
2007	324011	76	2154,3	436247,8
2008	331900	72	2156,8	492378,7
2009	341300	75	2067,8	455431,2

Перший етап становлення і розвитку малого підприємництва України проходив досить швидко в 1991-1995 рр., тому що в цей період відбувалося проведення приватизації (включаючи державні підприємства) та формування законодавчої бази, яка спонукала громадян на законних підставах організувати свій приватний бізнес, а з іншої сторони, в рік шокової терапії (1992) здійснені лібералізація цін та податковий тягар надзвичайно підірвали фінансову основу малого підприємництва, почалося стрімке скорочення виробництва [1, с.17-18]. Інфляція у ці роки привела, до знецінення заощаджень населення, а також до різкого збільшення відсоткових ставок банківського кредиту. Це викликало застій інвестиційної діяльності, який, на жаль, не подоланий і понині.

Проте, згідно статистичних даних, видно бурхливий зростання кількості малих підприємств (а кооперативи скорочуватися бо більшість була заснована на державній формі власності) та населення, яке зайняте у цій сфері. Колосальний ріст кількості малих підприємств в 1992 р. відбувається через швидкий розвиток торгово-посередницького малого підприємництва став відповідною реакцією на підрив початкової фінансової бази. Лібералізація зовнішньої політики та зняття заборони на приватну торгівлю всередині країни створили сприятливі умови для будь-якої торговельної діяльності.

На другому етапі 1996 -1999 рр. відмічалось зростання чисельності підприємств малого бізнесу під впливом таких факторів в національній економіці [1, с. 17], таких як жорстка монетарна політика яка привела до стабілізації купоно-карбованця, ведення національної валюти гривні, прийняття 28 червня конституції Україні, яка закріпила свободу підприємництва. Однак на фоні негативних тенденцій розвитку економіки країни після 1998 року зростання почало уповільнюватися.

На третьому етапі розвитку малого бізнесу відмічається тенденція до постійного зростання кількості малих підприємств та чисельності зайнятих в них у 2000 – 2007 рр., але криза 2008-2010 привела до зміни ситуації і вже з початку 2009 року кількість зайнятого населення та обсяг реалізації продукції зменшується. До факторів впливу на стан цієї сфери можна віднести: реформування підприємницької сфери, становлення самостійною ланкою економіки; податкові зміни (впровадження спрощеної системи оподаткування); період фінансово – економічної кризи (підвищення інфляційних процесів, збільшення обсягу державного боргу, порушення стабільності національної валюти, тиск світової конкуренції).

На четвертому етапі становлення та розвитку малого бізнесу, що на відміну від попередніх періодів створення малих підприємств відбувається не в результаті поділу чи реструктуризації діючих підприємств, а шляхом утворення абсолютно нової бізнес-одиниці. За статистикою, на початок 2011 року в Україні налічувалося 354283 малих підприємств (табл. 2).

Динаміка свідчить, що за останні п'ять років розвиток малого бізнесу коливався, як в позитивну сторону так і в негативну, в залежності від факторів, які вплинули на них в певний період.

Таблиця 2.

Динаміка основних показників діяльності малих підприємств за
2010 – 2015 рр. [9]

Показник	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Кількість суб'єктів господарювання, одиниць	357241	354283	344048	373809	324598	327814
Темп зростання загальної кількості МП, %	4,67	-0,83	-2,89	8,65	-13,16	0,99
Загальна кількість зайнятих працівників на МП, тис. осіб	2164,6	2091,5	2051,3	2010,7	1686,9	1576,4
Темп зростання загальної кількості зайнятих працівників на МП, %	4,68	-3,38	-1,92	-1,98	-16,10	-6,55
Загальна кількість найманих працівників на МП, тис. осіб	2043,7	2011,8	1951,6	1891,8	1583,0	1466,3
Темп зростання загальної кількості найманих працівників на МП, %	-1,17	-1,56	-2,99	-3,06	-16,32	-7,37
Обсяг реалізованої продукції, (товарів, послуг), млн. грн.	568267,1	607782,4	672653,4	670258,5	705000,5	937112,8
Темп зростання реалізованої продукції МП, %	24,78	6,95	10,67	-0,36	5,18	32,92
Частка МП у загальних показників по підприємствах - суб'єктах підприємницької діяльності, %						
- за кількістю найманих працівників	26,1	26,1	25,8	26,0	25,6	25,4
- за обсягами реалізованої продукції	16,9	15,2	16,0	16,5	16,9	18,2

Починаючи з 2013 року відбулося різке скорочення малого підприємництва, найбільше у 2014 році на 13,16% порівняно з 2013,

що сталося через радикальні зміни в усіх сферах життя країни. Але вже у 2015 році спостерігаємо невелике зростання кількості суб'єктів підприємництва на приблизно на 1%, це свідчить про те, що малий бізнес швидко реагує на зміни в економіці і оперативно знаходять шляхи подолання виниклих бар'єрів для розвитку. Не дивлячись на негативну тенденцію кількості малих підприємств обсяг їх реалізованої продукції постійно зростає і становить приблизно 16% від загальної частки реалізованої продукції серед всіх суб'єктів господарювання, окрім 2011 року, де ця частка становила 15,2%. Треба відмітити, що у 2015 році, тому що порівняно з 2014, цей показник зріс аж на 32,92% і становив частку у розмірі 18,2% всіх підприємств, що в свою чергу говорить про те, що основну долю реалізованої продукції припадає на середні та великі підприємства, хоча їх частка у загальній кількості підприємств значно менша. За даними на 2015 рік цей показник мав такий вигляд: малі підприємства займають 95,5 %, середні – 4,4%, великі -0,1% [9]. Дану тенденцію, яка розпочалася, можна пояснити введенням в дію нового податкового кодексу як у 2011 так і у 2015 роках (регулює відносини, що виникають у сфері податків і зборів), який був стартом нової податкової реформи. Також на приватний сектор економіки вплинули недоступність грошей і висока вартість кредитних ресурсів, низька купівельна спроможність населення, зміна пріоритетів / стратегій поведінки споживачів і, як наслідок, зниження обсягів продажів, криза ліквідності і криза неплатежів.

Суб'єкти малого бізнесу вирішують так гостре питання як зайнятості населення. Так з 2010 по 2015 рік 25 % економічно активного населення країни працює в малому бізнесі, приблизно 45 % в середньому і 30% на великих підприємствах. Однак, динаміка свідчить про постійне зменшення кількості як зайнятих так і найманих працівників в цій сфері починаючи з 2011 року, але треба відмітити, що у 2015 році порівняно з 2014 спостерігалось уповільнення темпів скорочення кількості працівників сфери малого підприємництва, враховуючи те, що даний показник скоротився приблизно на 9,6% та 9% відповідно.

У розрізі економічних видів діяльності пріоритетними сферами суб'єктів малого підприємництва залишаються оптова торгівля та сфера послуг, питома вага яких в загальному обсязі

реалізованої продукції (товарів, послуг) складає понад 28%. Значно меншими є показники промисловості (11 %), сільського господарства (13 %), будівництва (9 %), операції з нерухомим майном (10%), професійна, наукова та технічна діяльність (9%) (рис. 1).

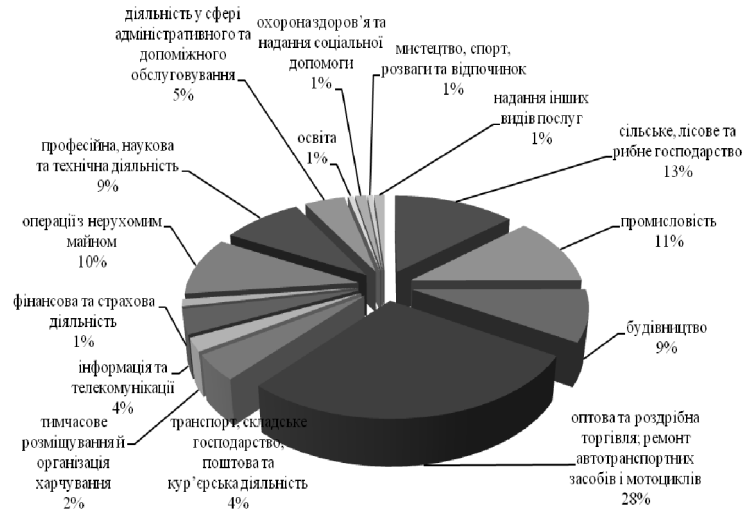

Рис.1. Структура малих підприємств за економічною діяльністю у 2015 році [9]

Аналіз змісту існуючих нормативно-правових актів у сфері малого підприємництва України дозволяє розкрити їх найбільш суттєві недоліки, а саме: неузгодженість, «нестиковку» елементів програм, зокрема аналітичних розділів і, відповідних їм, блоків основних заходів; декларативність, неконкретність поставлених завдань, що ускладнює їх реалізацію; занадто широкий спектр планованих заходів, що веде до розпорошення і без того мізерних коштів

Висновок. Отже, виходячи з вищевикладеного, можна зрозуміти, що процес становлення і розвитку малого бізнесу складний та багатогранний. Через те, що малому бізнесу в сучасній ринковій економіці України необхідно постійно долати низку проблем, таких як недосконала нормативно-правова база, неефективна державна підтримка, як фінансова так і соціальна, тягар податкового тиску,

несприятливий інвестиційний клімат, низький інвестиційний потенціал та інше. Саме тому, першочерговим завданням є подолання цих бар'єрів, які перешкоджають подальшому розвитку малого підприємництва. Для цього потрібно, що держава робила рішучі кроки на шляху до покращення інфраструктури країни, створення ефективної правової бази та фінансової підтримки.

Таким чином, з метою ефективного функціонування малого підприємництва як одного із дієвих факторів забезпечення якісного економічного зростання в державі необхідно: удосконалити законодавчі та нормативно - правові акти; удосконалити систему формування, розробки та реалізації регіональних програм розвитку малого бізнесу; удосконалити фінансово-податкову політику підтримки суб'єктів малого підприємництва; підвищити ефективність використання створених інституцій ринкової інфраструктури підтримки малого бізнесу; забезпечити формування сприятливого інвестиційного клімату, інформаційної відкритості регіону; адекватна державна підтримка, міжнародна допомога, вдосконалити професійну підготовку та ефективне управління кваліфікованими кадрами. Вирішення низки питань сприяє покращеною, як економічної так і соціальної сфери, а саме: формуванню середнього класу, який є основою соціально-економічних реформ, гарантом політичної стабільності та демократичного розвитку суспільства; створенню нових додаткових робочих місць та зниженню рівня безробіття тощо.

Важливе значення у забезпеченні успішного розвитку малих підприємств відіграє вивчення історичних аспектів розвитку, виявлення всіх негативних та позитивних моментів то сформулювати чіткі та раціональні стратегії подальшого розвитку даного сектору економіки.

Література

1. Білик В.В. Етапи розвитку малого та середнього бізнесу в Україні / В.В. Білик // Економіка та менеджмент: перспективи розвитку : матеріали доповідей II Міжнародної науково-практичної конференції, м. Суми, 22-24 червня 2012 р. / За заг. ред.: О.В. Прокопенко. – Суми: СумДУ, 2012. – С. 17-19.

2. Варналій З.С. Мале підприємництво: основи теорії і практики . – 4-те вид., стер. – К.: Т-во "Знання", КОО, 2008. – С. 302.

3. Васильєва Д.В. Актуальні проблеми розвитку малого бізнесу в Україні / Д.В. Васильєва // Механізм регулювання економіки. – 2011. – №3. – С.188-196.

4. Кавтиш О. П. Аналіз діяльності підприємств малого бізнесу та шляхи підвищення їх прибутковості / О. П. Кавтиш, Т. О. Колісна // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». № 5, 2013. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2028>

5. Мельник Т. О. Аналіз стратегій розвитку малого підприємництва в Україні / Т.О. Мельник // Економічний аналіз: зб. наук. праць. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету “Економічна думка”, 2015. – Том 21. – № 1. – С. 106-111.

6. Пемпко Л. К. Особливості застосування спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності в Україні. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://docviewer.yandex.ua/?url=http%3A%2F%2Fosvita.ua%2Fdoc%2Ffiles%2Fnews%2F464%2F46446%2FRobota.doc&name=Robota.doc&lang=uk&c=56e88e2e0eb2>

7. Сілічева Н. Є. Малий бізнес в Україні: стан та перспективи розвитку / Н. Є. Сілічева // Економічні інновації. – 2015. – Вип. 59. – С. 303-309.

8. Сімків Л.Є. Тенденції розвитку малого підприємництва в Україні в умовах диспропорційності економічного зростання / Л.Є. Сімків, С.А. Побігун // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – Вип. 3. – С. 560-564.

9. Державна служба статистики України. Офіційна сторінка.[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

1. Bilyk V.V. Etapy rozvytku maloho ta seredn'oho biznesu v Ukraini / V.V. Bilyk // Ekonomika ta menedzhment: perspektyvy rozvytku : materialy dopovidey II Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi, m. Sumy, 22-24 chervnya 2012 r. / Za zah. red.: O.V. Prokopenko. – Sumy: SumDU, 2012. – S. 17-19.

2. Varnaliy Z.S. Male pidpryyemnytstvo: osnovy teoriiyi i praktyky . – 4-te vyd., ster. – K.: T-vo "Znannya", KOO, 2008. – S. 302.

3. Vasyl'yeva D.V. Aktual'ni problemy rozvytku maloho biznesu v Ukraini / D.V. Vasyl'yeva // Mekhanizm rehulyuvannya ekonomiky. – 2011. – #3. – S.188-196.

4. Kavtysh O. P. Analiz diyal'nosti pidpryyemstv maloho biznesu ta shlyakhy pidvyshchennya yikh prybutkovosti / O. P. Kavtysh, T. O. Kolisna // Elektronne naukove fakhove vydannya «Efektyvna ekonomika». # 5, 2013. [Elektronnyy resurs] – Rezhym dostupu: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2028>

5. Mel'nyk T. O. Analiz stratehiy rozvytku maloho pidpryyemnytstva v Ukraini / T.O. Mel'nyk // Ekonomichnyy analiz: zb. nauk. prats'. – Ternopil': Vydavnycho-polihrafichnyy tsentr Ternopil's'koho natsional'noho ekonomichnoho universytetu “Ekonomichna dumka”, 2015. – Tom 21. – # 1. – S. 106-111.

6. Pempko L. K. Osoblyvosti zastosuvannya sproshchenoyi systemy opodatkovannya, obliku ta zvitnosti v Ukraini. [Elektronnyy resurs] – Rezhym dostupu: <https://docviewer.yandex.ua/?url=http%3A%2F%2Fosvita.ua%2Fdoc%2Ffiles%2Fnews%2F464%2F46446%2FRobota.doc&name=Robota.doc&lang=uk&c=56e88e2e0eb2>

7. Silichyeva N. Ye. Malyy biznes v Ukraini: stan ta prespektyvy rozvytku / N. Ye. Silichyeva // Ekonomichni innovatsiyi. – 2015. – Vyp. 59. – S. 303-309.

8. Simkiv L.Ye. Tendentsiyi rozvytku maloho pidpryyemnytstva v Ukraini v umovakh dysproportsiynosti ekonomichnoho zrostannya / L.Ye. Simkiv, S.A. Pobihun // Hlobal'ni ta natsional'ni problemy ekonomiky. – 2015. – Vyp. 3. – S. 560-564.

9. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Ofitsiyna storinka.[Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

***Рецензент:** Гончаренко О.М., д.е.н., доцент кафедри фінансового менеджменту та фондового ринку Одеського національного економічного університету*

31.10.2016